

A harmadik fejezetben az ifjúságkutató és a kutatások eredményeit alkalmozó egyesületekről szól. Ilyenek: A Gyermektanulmányi Társaság, a Magyar Paedagogiai Társaság, a Magyar Pszichológiai Társaság, a Magyar Gyógy-paedagógiai Társaság, a Szülők Szövetsége, a Családvédelmi Egyesület, a Gyermekház és egyéb intézmények.

A szinte sürgönystílusban írt beszámoló világos képet tár elénk hazánk gyermekkutató intézményeiről.
f. Eltes Mátvás.

Neda Relković: Bilder aus dem deutschen Schulwesen der sieben niedern Bergstädte des ungarischen Oberlandes im 16. und 17. Jahrhundert.
 Különlenyomat a Zeitschrift für Geschichte der Erziehung und des Unterrichts 25. évfolyamának 3—4. fuzetéből. Berlin, 1935.

A magyar közoktatásügy multjának még nagyon sok részlete nincs teljesen kikutatva. Egyes kiváló általános munkák tájékoztatnak ugyan a közoktatásügy általános jellegéről, de részletkutatások, amelyek egyes vidékek oktatási és nevelési munkájába engednek bepillantást, még igen sok területről hiányoznak. Ilyen részletkutatást végzett a délibb felsőmagyarországi városok történetének kiváló ismerője, Relković Neda, a felvidéki hét alsó bányaváros (Körmöcbánya, Selmecbánya, Besztercebánya, Zólyom, Libetbánya, Bakabánya és Bélabánya) német iskolaügyéről. A tőle megszokott alapos-sággal vezet be ezeknek az egykor német bányavárosoknak XVI. és XVII. századbeli iskolaügyébe, megismertet bennünket az iskolák berendezésével, szervezetével, tanítóival és tanulóival, a tanítás anyagával és módszerével, az iskolai fegyelemmel és a vizsgálatokkal stb. Mint csaknem minden felvidéki német bányaváros, ezek is a reformáció hívei lettek a XVI. században, s így azok a kapcsolatok, amelyek a városok német lakossága és a német őshaza között eddig is megvoltak, ezek után még fokozódtak. A városok nagyrészt Németországból kapták tanítóikat, tanulnivalójuk ifjúságukat pedig németországi főiskolákra küldték ki. Vannak adatok arról, hogy egyes városok Luthertől és Melanchthontól kértek tanítót. Az iskolákat német mintára rendezték be. Különösen nagy hatással volt e városok iskolaszervezetére Trotzendorf goldbergi iskolája. A tanítók fizetése nem volt egységes, jövedelmük általában igen csekély volt (pl. a körmöcbányai rektor kezdetben heti 25—27 dénárt, később egy forintot kapott), csak a XVII. század vége felé emelkedik heti három forintra a jövedelmük. Az iskolák általában 4—5 osztályosak voltak, egy-egy osztály azonban lehetett több évfolyamos is. Ahol vegyesen voltak német és tót anyanyelvű tanulók, ott az alsó osztályok különváltak nyelv szerint, de a felső osztályok, amelyekben latin nyelven oktattak, közösek voltak. Tantárgyak voltak: hittan, latin és görög nyelv, dialektika, retorika, prozódia, egyes városokban a magyar nyelv is, ének, szépírás, mennyiségtan és torna. A tanítás módszere mindig élénk érdeklődés központjában volt, s egyes városokban a városi hatóság szabta meg, hogy milyen módszerrel tanítson a tanító. Emiatt persze sokszor ellentét támadt a városi tanács és az újabb módszert bevezetni óhajtó tanító között. Az iskolai fegy-

lem általában igen gyenge lábón állt. Az iskolai szabályzatok igen szigorúak voltak ugyan, de mivel a tanító nem volt független ember, hiszen a polgárság jóvoltából élt, — a fegyelmi büntetéseknek alig volt hatásuk. Vizsgálatot évenként kétszer tartottak nagy ünnepélyességgel: márciusban és Szent Mihálykor. Ilyenkor a jeles tanulók különféle ajándékokat kaptak. A vizsgálatok után következő szünetben iskolai drámákat adtak elő a tanulók, kezdetben latin nyelven, később németül. Sok panasz merült fel a zugiskolák ellen. A zugiskolákat rendszerint a hanyag vagy büntetett tanulók keresték fel. A városok általában sokat áldoztak az iskolákra és a szegény, jó előmenetelű tanulók segélyezésére; a külföldi egyetemeken tanulónak ösztöndíjakat adtak. A külföldi egyetemek közül főleg a wittenbergi, jénai, goldbergi, königsbergi, boroszlói, tübingai, bécsi, gráci és a páduai egyetemet keresték fel. Az ellenreformáció megerősödésével e városok iskolaügye hanyatlásnak indul. A polgárság ereje a hosszú küzdelemben ellankad, az erőszakkal felállított katolikus iskolákba gyermekeit nem küldi, úgyhogy a tanulók létszáma állandóan csökken, s amikor a XVII. század 70-es éveiben katonaságot helyeznek ezekbe a városokba, a polgárság ellenállása teljesen megtörik, az iskolák elvesztik protestáns jellegüket.

Ha a bányavárosok iskolaügyét a XVI—XVII. század szemszögéből nézzük, azt kell megállapítanunk, hogy e városok iskolaügye a kor színvonalán állt és ezek az iskolák nagymértékben hozzájárultak e vidék kultúrájának emeléséhez. Kétségtelen, hogy ez iskolák révén jutottak el a kor tudományos ismeretei szélesebb rétegekbe, és az is bizonyos, hogy nagyban hozzájárultak e kor erkölcsének javításához. Kétségtelenül nekik köszönhető nagyrészt, hogy e vidék emelkedettebb erkölcsi élete megmaradhatott olyan korban, mint amilyen a XVI—XVII. század volt.

A felvidéki alsó bányavárosok iskolaügye sok tekintetben hasonlít a felsőmagyarországi északibb bányavárosok és általában a szepesi városok iskolaügyéhez, s kívánatos volna, hogy emezek iskolaügyének is akadjon olyan alapos kutatója, hogy tiszta képet kapjunk az egész Felvidék iskolaügyének multjáról.

Lux Gyula.

1. S. K. Turossi: *Foreign and comparative education. A list of references.* Bulletin, 1930 no. 10. (59 l.)
2. M. M. Proffitt: *High-school clubs.* Bulletin, 1934, no. 18. (64. l.)
3. R. A. Gray: *Doctors theses in education.* Pamphlet no. 60, 1935. (69 l.)

Az Egyesült Államok washingtoni oktatásügyi hivatala (*Office of Education*) időhöz nem kötve kisebb-nagyobb tanulmányokat ad ki a nevelés- és oktatásügynek egyes, rendszerint időszakos kérdéseiről. Minthogy ezeket a dolgozatokat hivatalos adatok alapján és lehetőleg átfogó nemzetközi szempontból hivatott szakemberek (specialisták) írják, méltán tarthatnak számot szélesebb körök érdeklődésére. Ezúttal a címbeli három tanulmányt ismertetjük röviden.